

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

§. Ultimus. Proponuntur summatim clausulæ in literis S. Pœnitentiariæ pro
foro conscientiaë dispensantis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

enim tale non fit, prodesse nequit in foro externo, quod unice cautum intendit præceptum sub excommunicatione laticum, de literis laniandis. Ex quo fit, si delegatus rescriptum illud sibi descriptum reservaret ad finem aliquem honestum v. g. ad ejus clausulas exacte omnes suo studio examinandas, nihil acturum contra eam prohibitionem originali destructo.

In idem tendunt ea verba: *neque e. is Latori restituas*; intelligitur enim de literis retinentibus formam integram, ac authenticam. Quare, si eas dilaceratas, vel amoto sigillo, vel lituris illitas, maxime in partibus substantialibus, traderet Latori, nihil contra dictam prohibitionem ageret; quia sic ei nulli usui esse possent in externo foro.

Quæres. 3. an si delegatus Latori restitueret literas S. Penitentiariæ integras, ac illasas quoad formam authenticam, præter peccatum grave, de quo id diximus, etiam incurreret excommunicationem latae sententiæ, de qua in rescripto, ut constat ex verbis ejus? Et fortè dici posset, quod non; quia textus expressè loquitur de laniatione literarum, ibi: *quas sub pena excommunicationis laniare tenearis*; & primò post subjungit prohibitionem, *ne Latori restituat*, & quidem sub pena: *ne illi suffragentur*; cum ergo dispositio penalis extendi non debeat, nisi cogar ratio; dicendum videtur eam penam dictæ excommunicationis ex hoc facto, licet graviter peccaminoso, non incurrere.

Verùm rectius affirmatur, spectato fine, quem Legislator intendit hac dispositione penali, qui est, *ne Lator in foro judicario rescriptum authenticum producere possit, aut per exemplar earum aliquod authenticum se tueri contra forum conscientiasum*; at hoc non caveretur, si ei restituerentur literæ, aut testes admitterentur, aut aliud earum exemplar traderetur, cum attestazione, quod omnino par sit originali; ergo. Et ideo ad incurrendam dictam excommunicationem sufficit, violare prohibitionem quocunque actu, quo cluderetur finis à S. Penitentiaria intentus; cum, ad hunc finem obtinendum certius, tam gravis pena Apponatur.

Tom. IV.

Ad rat. in contrarium. R. non debere attendi verborum ordinem, sed finem intentum à disponente per appositam transgressoribus penam; at finis intentus, ut præmissum est, vult caveri omnes eas actiones, quibus literas S. Penitentiariæ, Lator dispensatus, obtineat, ut ijs uti possit in foro externo; quod utique fieri posset, si ei integræ restituerentur. ergo.

Ad id, quod dicitur, *dispositionem penalem non debere extendi ad casum non expressum in ea*, omnino concedo, quando casus, vel actio, ad quam porrigitur, non est ex ijs, sine quibus nequit stare finis per dispositionem penalem intentus; at in nostro casu, restituendo Latori literas integras non staret finis per dispositionem penalem intentus, ut jam ostensum est; ergo ad hunc casum extendi debet; vel rectius, ergo casus iste est sub penali dispositione comprehensus. Finis enim efficaciter intentus necessitat ad media unice necessaria.

Neque propterea inutilis est clausula, quod ei nihil suffragentur. Esto enim ex ipsis verbis, *pro foro conscientia tantum*, satis innuatur, non prodesse in foro externo; quia tamen Advocati, ut solent, pro suis clientibus, quidquid possunt, excogitant, & modò veri speciem habeat, amplificatis juribus cumulant, & produunt: si haberent illud rescriptum in forma authentica, facile clientem suum, præsertim apud Judices non peritos, etiam in eo foro tuerentur contra intentionem S. Penitentiariæ, quæ propterea expressis omnino verbis declarare voluit, nihil ei debere prodesse, licet in foro judicario, etiam in authentica forma, producerentur, & advocatus suaderet (*Cum causa matrimoniales sint fori solum Ecclesiastici, & per authenticas Ecclesiæ literas constet, rite dispensatos*) nihil eis ab externo foro debere opponi.

§. ULTIMUS.

Proponuntur summam clausula in literis S. Penitentiariæ pro foro conscientia dispensantis?

Cum ex dictis constet rescripta Sancti Penitentiariæ nunc in multis differre ab

Dddd

re ab

re ab ijs, quibus olim utebatur, illud paucis exponendum suscipimus, quod ex recentioribus esse testatur, & refert Gobat in *Tract. Theol. juridico. cap. 37. sect. 5. subsect. 1. num. 141.* In eo primum ponitur nomen summi Pœnitentiarij, cujus autoritate, à Summo Pontifice delegatâ, ejusmodi commissiones dispensandi in casibus matrimonialibus emanant.

Expresso igitur summi Pœnitentiarij nomine, subjungitur: *Discreto viro Confessori, quæ verba exposui n. 2307. & seqq.* additur deinde; *Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctõri, ex approbatis ab Ordinario, per Latoris presentium, ad infra scripta, specialiter, eligendo salutè in Domino.* Unde colliges, *Latori* (seu supplicanti S. Pœnitentiariæ pro gratia dispensationis) ab eadem concedi facultatem, sibi eligendi confessarium aliquem, quem voluerit, à quo gratias in literis descriptas tanquam delegato illius S. Tribunalis accipiat, modo habeat illas qualitates ibidem expressas. Qualitates porro, quas confessarius (validè à Latore eligendus) de necessitate habere debet, sunt. 1. *quòd sit ex approbatis ab Ordinario*, quorum verborum expositionem dedi à n. 2319. Deinde, *quòd sit Doctõr Theol. vel juris Canonici* non solo exercitio, sed dignitate secundum verborum expositionem à num. 2307. aut saltem ad hoc privilegio speciali munitus juxta n. 2313.

2383. Sub hæc rescriptum narrat Oratoris factum, & inde incursum impedimentum (pro quo dispensari cupit) his verbis: *Ex parte Latoris presentium, nobis oblata petitio continebat, quòd ipse aliàs matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat (intellige copulâ consummatâ; nam aliàs non contraxisset affinitatem) publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successerit consummavit, utique malè fide, ut colligitur ex postulata super his absolutione, & pœnitentijs desuper imponendis.* Hæc verba ostendunt impedimentum, cujus dispensatio prebatur, fuisse affinitatis in primo gradu lineæ collateralis æqualis, ex copula cum sorore uxoris, quam post contractam affinitatem duxit. 2. petitionem fuisse pro absolutione à dictis excessibus, & pro matrimonio (nulliter con-

tracto) revalidando, obtentâ impedimenti dispensatione.

Subditur: *Cùm autem, sicuti eadem petitio subjungebat, Lator prædictus, ob impedimentum ex præmissis processum, in dicto matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione: ad vitanda scandala, quæ (si divortium fieret inter eos) verosimiliter oriri possent; ac, pro suæ conscientie quiete, cupit à præmissis (quæ sunt occulta) & de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi, super hoc, opportuno rædicio providere dignaremur.*

Hæc verba continent. 1. causas S. Pœnitentiariæ ab Oratore propositas. 1. ad impetrandam absolutionem ab eo delicto, seu peccato illicitæ copulæ. 2. ad impetrandam dispensationem in foro conscientie pro matrimonio contracto cum impedimento affinitatis illegitimæ in primo gradu lineæ lateralis æqualis; quantum prima fuit, quòd si matrimonium illud, negatâ dispensatione, deberet separari, verosimiliter scandala essent oritura; vel oriri possent, ut ibi dicitur; secunda quies conscientie Oratoris de peccato, unde nata est affinitas illegitima, plurimum dolentis. 3. quòd hoc impedimentum esset occultum.

Ex hoc colliges confessionem Oratoris (à S. Pœnitentiaria præscriptam, ut patet in seq.) delegato faciendam, hanc (audiatâ prius ejus confessione sacramentali) ex eo esse, quia super illis excessibus, de quibus in prædictis, non erat absolutus, sed absolvi petebat; quo confirmari possunt ea, quæ diximus in superioribus, non improbabiler dici, non requiri confessionem sacramentalem, si super dictis excessibus, censuris, & pœnitentijs jam absolutus esset ante.

Porro ad petitionem, dictis causis subnixam, emanavit à S. Pœnitentiaria sequens rescriptum. *Nos itaque, qui Pœnitentiaria Domini P. P. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, autoritate Apostolicâ, specialiter nobis concessâ, discretionem tuam committimus, &c.*

Ex his verbis colliges. 1. prædictas causas, S. Pœnitentiariæ vitas esse, *sufficientes*, & receptas, ad impetrandam; pet-

delegatum, non tantum absolutionem ab eo peccato fornicationis, matrimonij stante dicto impedimento contracti, & consummati; sed etiam ipsam dispensationem sub terminis, quos in seq. exponemus, ut patet ex illis verbis hujusmodi *supplicationibus inclinari committimus*. Unde deducitur, in hoc Tribunali sacro, ubi dispensationes committuntur pro solo foro interno, sufficere causas minis graves, ac exigantur pro foro externo, ubi impedimentum publicum est.

237. Colliges 2. Summum Penitentiarium in tali casu agere vices Summi Pontificis; ac ea, quae commissario in referipto exequenda committit, committere auctoritate Papae; eademque munus procedere commissarium aded, ut in hoc nulli alteri subit, ne quidem Ordinario suo, ut diximus in prioribus: constat ex illis verbis: *Auctoritate Apostolica nobis specialiter concessa committimus discretioni tuae*; quid autem importent haec postrema verba, exposuimus supra.

238. Sub haec verba: *discretioni tuae committimus*, sequitur mandatum commissio- nis, & modus à delegato in executione mandati observandus, sequentibus verbis: *quatenus, si est ita, dictum Latorem, audità prius ejus Sacramentali confessione, ac sublatà occasione, si qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi, à quibusvis sententijs, censuris, & penis Ecclesiasticis (quas propter praemissa quomodolibet incurrit) incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiae consueta*.

239. In hoc rescripti §. ut patet ex praemissis verbis, continetur prima pars mandati de impedienda oratori absolutione tum à sententijs, censuris, & penis Ecclesiasticis, tum ab incestu, & alijs excessibus ejusmodi, quatenus, *si ita est*. Haec clausula in praesenti videtur idem sonare, ac *in quantum ita est*, absolvas. Nam ista clausula, sub his terminis, videtur tacite inesse dispositioni praesenti, ut in simili diximus de hac: *si preces veritate nitantur*; unde non facit commissionem conditionatam; nec suspendit jurisdictionem usque ad ejus verificationem, ut diximus. ipsum tamen commissarium cohibet, ne procedat ad absolutionis, vel dispensationis exercitium;

Tom. II.

donec ea, quae debent, verificentur; ad quod tamen sufficit cognitio extrajudicialis, ut diximus supra. sic Barboza *claus.* 154. d. n. 8.

Aliud tamen dicendum foret, si textus 2390. haberet, *quatenus si ita esse compereris*, ut diximus. Nam hoc suspenderet jurisdictionem juxta dicta; sic enim aliter exprimeretur; quia tunc ly, *si ita est*, non exprimitur, prout tacite inest, sed aliter, prout Barboza *cit. n. 11.* refert decisum à Rota; *decis.* 155. n. 1. p. 1. in *Posthum. Farinac.* & ostendimus jam superius. Et ideo etiam rectè notat Vincentius de Justis *l. 1. c. 8. n. 127.* dictam clausulam sic propositam (*quatenus, si ita esse, per diligentem orationis examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi praesita, inveneris*) in prima parte (quoad verificationem praecè) importare formam; in secunda verò (quoad consilia & monita) solam instructionem confessarij. Intellectum autem, ac sensum eorum verborum: *audità prius ejus sacramentali confessione*, dedimus jam superius.

Per illos terminos: *sublatà occasione, si 2391. qua adhuc extat, amplius cum dicta sorore peccandi*, intelligitur *ocasio proxima*, qualis est, si soror uxoris simul in eadem domo manet cum haecenus putativis conjugibus, & vir etiam durante hoc matrimonio non semel cum ea lapsus esset. Si autem sit alibi, vel etiam in eadem quidem domo, sed citra morale periculum recidivae, non dicitur, *adhuc extare occasio nimirum proxima cum ea peccandi*; ita Card. de Lugo *D. 14. de Penit. sect. 10. Dicastillo tom. 2. de Sacrament. D. 6. d. 19.*

Probabilius autem est, hanc occasionis adhuc extantis remotionem fieri debere ante absolutionem, ne detur indisposito, seu remanenti in occasione proxima peccandi. An autem praerequiratur de necessitate sic, ut alias non valeat dispensatio, dubitari potest? Affirmativam tenet Gobat *cit. c. 37. n. 190.* & probat à simili de clausula, *satisfactà parte*, quae apponi solet in jubileis. Sed argumentum à simili, nisi fundetur in medio communi utrique & univ ersaliter intento à Legislatore parum probat; *ex lib. 1. tit. 2. de Constitut. & diximus supra à n. 1598.*

Dddd 2

Videtur

2392. Videtur tamen in eo fundari posse, quòd, sicut parti læsæ non satisfaciens, cum potest, non est rite dispositus ad absolutionem; & accipiendam jubilæi indulgentiam; sic occasionem peccandi proximam non deserens, cum potest, non sit rite dispositus ad recipiendam absolutionem; & ineundum, vel revalidandum dignè matrimonium, consequenter sicut ibi *satisfactio-parris*, ita hic *remotio-occasionis*, de necessitate requiratur.

Cujus ulterior ratio est ex Sanchez *cit. l. 8. d. 34. n. 27.* ubi docet, non omnia in rescripto posita importare formam, seu conditionem, sine quâ non, sed ea tantum, quæ continent quid substantiale, & magni momenti, cujus ommissio grave præjudiciû pareret fini per rescriptum intento: & in nostro casu remotio proximæ occasionis peccandi, cum potest, est res magni momenti ad matrimonium dignè vel ineundum, vel revalidandum; ergo.

Hinc quando in dispensatione, *cum illegitimo*, addi consuevit hæc clausula: *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*, juxta Sanchez *cit. n. 27.* (etsi ea imitetur formam conditionis) conditio tamen non est, sed mera instructio; cujus defectus non vitiet dispensationem; quia non continet aliquid substantiale, aut magni momenti ad finem tali rescripto intentum; sed potius præludium aliquod, ac animi præparationem; ita etiam Pyrrhus Corrad. sæpe *cit. l. 3. c. 1. n. 19.* quia aliàs innumeræ dispensationes irritæ, ac nullæ forent.

2393. Nec obstat, quòd in contrahente, vel revalidante matrimonium status peccati non inducat indignitatem, vel inhabilitatem, cum quâ stare non possit valor matrimonij; sicut inducit in volente lucrati indulgentias plenarias. Nam, etsi hoc verum sit; ratio tamen assumpta adhuc stat. Ideo enim non satisfaciens parti, est inhabilis ad recipiendum jubilæum, quia caret qualitate, quam concedens jubilæum exigit, in illud lucraturus; sed etiam non dimitrens occasionem peccandi proximam, caret qualitate, quam concedens dispensationem, exigit in recepturo gratiam, nimirum ut *sacramentaliter prius sit absolutus ab illis excessibus, & non retineat occasionem peccati proximam, cum expedire se potest ab illa*; ergo.

Et confirmatur, quia si dicatur: *absolutus, & dispensatus, postquam omnem remaneat conversationis occasionem abstulerit*, Confessarius nec debet, nec poterit ad absolutionem, & dispensationem procedere, non ablatâ prius eâ occasione, ut docet de Justis *cit. l. 1. c. 8. n. 202.* sed dicere *sublatâ occasione*, idem est, ac *postquam sublata fuerit*, quod satis aperte importat conditionem propriè dictam, etiam a delegato implendam; ergo.

Sequitur: *à quibusvis sententijs, censuris, & penis Ecclesiasticis absolutus*. Quid importent, & qualiter intelligenda veniant hæc verba, non obstantibus terminis limitantibus, qui sequuntur, *hæc quas propter præmissa quomodolibet incurrit*, latè dictum est superius. Not. tamen per eum terminum *à quibusvis*, comprehendendi quamlibet sententiam, censuram, vel penam Ecclesiasticam, propter prædicta incurram quomodolibet; nimirum five incurram dispositione legis, five sententiâ hominis. Nam *ly quomodolibet* comprehendit omnem modum incursum censurarum, five à jure, etiam specialibus, five ab homine latorum, nisi in casu particulari sit exceptio, ut notat Gonzalez ad 8. Reg. Cancell. Gloss. 29. & alij, quos citat & sequitur de Justis *cit. n. 203.*

Eadem commissio absolventi non est tantum à quibusvis sententijs, & penis Ecclesiasticis propter præmissa incursum, sed etiam *ab incestu, & excessibus hujusmodi*. Ubi not. copulam habitam esse *forore uxoris*, antequam hæc ab ipso carnaliter fuit cognita, non fuisse propriè incestuosam, ex dictis; quia soror dicitur mulieris *tunc*, quando eam carnaliter cognovit Orator, nec fuit hujus continentia, nec affinis, ponitur enim matrimonium inter Oratorem, & dictam mulierem primò initum factò, post habitam copulam cum ejus sorore; si autem ponatur hæc mulierem jam fuisse sponsam ejus futuro; copula cum sorore sponsæ fuit quidem incestus improprie, ut diximus *ad n. 1143.* sed tunc nullum præstat impedimentum, solum impediens matrimonium secundum dicta tit. 13. Unde censendus est textus loqui *de incestu*, quem commisit consummando matrimonium facti; vel post matrimonium facti consummatum, etiam de novo cum uxoris sorore, quod

quod etiam significari videtur illis verbis: *& excessibus huiusmodi*. Qualiter autem intelligenda veniat ea clausula: *hac vice absolvas*, expositum est *in n. 2358*. & quod additur: *absolvas in forma Ecclesie confueta*, nihil denotat peculiare; sed solum significat, eam absolutionem esse tribuendam *in illa forma*, qua Ecclesia in absolutione, sive a censuris, sive a peccatis, uti solet. Et ideo nulla peculiaris forma praescribitur, ut docet Bonacina *d. 1. de legib. q. 2. p. 2. n. 19*.

2396. Not. autem, quod forma Ecclesiae confueta *pro censurarum absolutione*, non necessario importet formam *Sacramentalis*, seu absolutionem in actu Sacramentalis confessionis, ut recte notat Sanchez *cit. l. 8. d. 34. n. 29*. ubi id probat pluribus exemplis. Nam Iudex Ecclesiasticus non Sacerdos potest absolvere ab excommunicatione in foro conscientiae, cum tamen non possit audire confessiones; ita Navarr. *summa c. 27. n. 41. D. Antonin. 3. p. in. 24. c. 77*. Deinde Trident. *sess. 24. de reform. c. 6*. Episcopis concedit facultatem in foro conscientiae absolventi a quibuscunque casibus occultis, & tamen praxis habet, ut extra confessionem absolvant; ita Sanchez *cit.* & apud eund. Navarr. id eos posse affirmat.

2397. Post hac in eodem rescripto subjunguntur opera poenalia, in hoc casu, dispensando imponenda, ibi: *in junctis inde ei, pro tam enormis libidinis excessu, gravi poenitentia salvari, ac confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimam semel, aut quoties tibi videbitur; & alijs, quae de jure fuerint imponenda*.

Primum igitur est, *gravis poenitentia salutaris*, nimirum relate ad gravitatem culpe, & bonum animae poenitentis; a qua est absolvendus. Unde, si ab illis peccatis, & censuris, jam ante absolutus fuisset, nec Confessarius eam tunc imponere; nec poenitens acceptare teneretur. Cum enim imponenda dicatur ex suppositione absolutionis Sacramentalis ab illis delictis; haec autem suppositio impleri non possit, nisi poenitens ea confiteatur; confiteri autem iterum, postquam semel rite confessus, non amplius teneatur; recte sequitur in tali casu non esse obligationem

ejusmodi poenitentiam gravem vel imponendi, vel acceptandi.

Si autem nondum ea confessus, primo 2398. tunc delegato confiteretur, quaestio est. 1. An Confessor ex certis causis possit mittere poenitentiam? 2. An satisfaceret obligationi poenitentiae salutaris in hoc casu, imponendo quaedam alia opera, loco orationum, spiritualia v.g. *elemosynam, corporis afflictionem, aut jejunium*, &c. Ad 1. R. affirmative, quando concurrunt tunc illae circumstantiae, ac tituli, ex quibus etiam in alijs casibus licite imponi potest minor poenitentia pro peccatis, quibus (seclusis illis titulis) deberetur major. Tales tituli sunt, si eo die sint indulgentiae plenariae, si poenitens accedat valde contritus, si jam praestitit sponte gratia poenitentiae opera, aut deinceps assumpturus prudenter creditur, &c. Nam sic jam verificatur, quod gravis poenitentia salutaris imposita sit non minus hic, ac in alijs casibus.

Ad 2. respondet negativè Lezana *tom. 2399. 3. V. Clausula. n. 50*. volens, nomine *poenitentiae salutaris* hic intelligi *orationes, susceptiones Sacramentorum*, & alia spiritualia opera; *non elemosynam, vel aliam corporalem afflictionem*, nisi ex adjunctis oppositum colligatur. Verum multo probabilius est, nomine poenitentiae hic venire etiam elemosynam, jejunia, flagellationem, & similia opera poenitentiae; cum & istis peccata redimi, hoc est, quoad reatum poenae, extingui possint; & frequenter in Sacramento poenitentiae, pro satisfactione imponantur. Et ita tenet de Justis *cit. l. 1. c. 8. num. 153*. Sanchez *cit. d. 34. n. 41*. & alij.

Secundum opus poenitentiae, Oratori imponendum in dato casu exprimitur *confessio sacramentalis quot mensibus, singulis scilicet mensibus ad minimum semel, aut quoties delegato videbitur*. Circa praescriptum hoc opus, plures moventur difficultates. Prima est, an confessor debeat ea imponere Oratori dispensando, ut ea peragat *in perpetuum*, vel an possit *solum ad tempus*? Ante resolutionem notandum, nos hic agere de operibus a delegato imponendis *pro poenitentia* ob delictum, propter quod incurrit impedimentum, in quo dispensatur. Aliud enim dicemus de

de operibus, in quâ sit commutatio voti, ut patebit in seqq. his positis.

Re. cum de Justis cit. l. 1. c. 8. num. 154. quando pœnitentia non præscribitur in mandato, ut sit perpetua, posse dari temporalem. Nam quando mandans intendit perpetuam, exprimit. Unde, nisi exprimat, cum sumus in pœnalibus, in dubio faciendâ est benignior interpretatio, per reg. Oria. 15. de Reg. Jur. in 6. & L. Cum quidam. 19. ff. de Liber. & posthum. sed in hoc rescripto, ubi fit mentio pœnalia operum imponendorum, non exprimitur, quod debeant esse perpetua; ut patet ex n. 2397. ergo.

2401. Contrarium tenet Gobat cit. c. 37. num. 213. dicens: quod hæc clausula (*singulis scilicet mensibus*) significet hic confessionem mensuram, quæ fieri debeat per totam vitam, cujus unica ratio videtur esse, quod propositio indefinita (qualis est: *singulis mensibus*) æquivalet universali, juxta Gloss. in c. Ut circa, de Elect. V. aliorum, & Bartol. L. omnes populi, de Just. & Jure.

Verum hæc ratio non probat; cum manifestum sit, ly *singulis mensibus* posse intelligi vel per totam vitam, vel per tempus definitum, ac determinatum v. g. *singulis mensibus per unum, aut plures annos vitæ*: debere autem accipi in secundo sensu, plures rationes suadent. Prima est ex num. 2400. quia contra disponentem faciendâ est interpretatio in non expressis, quæ exprimere poterat; & si voluisset, debebat: secunda quia pœna, indubio, mitius accipiendæ sunt, ut ibidem diximus.

2402. Tertia; quia in casu hujus rescripti, pœna (qualis est *in homine coniugato mensura confessio per totam vitam*) non est imponenda, nisi quæ, etiam extra illum casum, in alia ejus confessione, secundum modernum usum Ecclesiæ imponi solet (nam ex illa circumstantia accipiendâ dispensationis *in ratione culpe*, non evadit gravius) atqui talis pœnitentia injungi nunc non solet, si pœnitens ea delicta confiteretur alteri, non delegato ad dispensandum; ergo. Et ideo, licet ea propositio sit indefinita quoad menses, ut comprehendat *singulos illius temporis*, quo pœnitens debet; non tamen est indefinita quoad tempus, & annos, ut determinet omnes annos vitæ.

Secunda difficultas est, an in dato casu confessor delegatus possit confessionem mensuram, ut *minimum semel quovis mense*, in rescripto expressam, restringere, v. g. ad confessionem intra bimensem, vel trimestre, &c. Variæ sunt opiniones in hac questione, ut videri potest apud Gobat cit. n. 214. negantem; debere autem posse questionem generatim definitam, ubi Breve expressè dicit: *singulis mensibus ut minimum semel*.

Judico tamen, generatim hoc dici posse, id definiendum arbitrio delegati; mirum maturè perpensis circumstantiis culpæ, personæ, qualitatibus ejus, actibus, cum quo ejusmodi obligatio componi possit. Nam prudenter censori non potest, quod S. Pœnitentiaria, impertiendo gratiam dispensationis, & absolutionis ad quietem animæ, impositione operum pœnalium, velit simul injicere laqueum, seu obligationem ad præstandam, que cum tali statu perquam ægrè ac difficillimè componi possunt.

Ex hoc colliges, ex illis verbis (*ut minimum semel*) non rectè concludi, delegatum posse pro sua libertate, & frequentiore, quàm semel quovis mense, confessionem injungere, cum clarè addatur, *quoties tibi videbitur*; quæ verba non libertatem, sed prudentiale iudicium exigunt; quo, consideratis omnibus, in executione inseparabilibus, prudenter præcari possit, expediens esse bono animæ Oratoris dispensandi (*sub talibus suis statibus, & functionum circumstantiis*) ad frequentiore confessionem intra mensem, et quolibet mense, præsertim gravius, obligare; quod non nisi in casu, forte rarissimo, evenire potest, ut notat Sanchez cit. d. 34. n. 35.

Not. præterea, si contingat, factâ dispensatione, unum opus in pœnitentiâ Oratori præscriptum, (v. g. confessionem mensuram) una, alterave vice, aut etiam pluries omitti, non propterea irritum reddi absolutionem, vel dispensationem; cum utraque purè detur, & modus appositus, licet non observatus, in foro conscientiæ, non invalidet actum v. g. matrimonium contractum; cum semel ritè contractum non sit amplius irritabile, ut ex dictis constat; & quidem, si ea omittenda fuerit ex justa causâ excusante (quales sunt illæ,

illa, quæ in certis casibus eximunt ab obligatione legis humanæ) non peccaret; secus si sine iusta causa; obligatio tamen supplendi alio mense, quod priori culpabiliter omisum est, probabilius negatur; cum opus illud non minus sit alligatum tempori, quam auditio sacri, vel jejuni, quod die constituto prætermisum, non est alio ex obligatione supplendum.

446. Quæri adhuc potest. 1. an Orator satisfaceret obligationi confessionis menstruæ per eam ipsam, quam tali mense debet alio titulo, v. g. voti, vel ex certis causis alijs, & in alia confessione impositam? 2. an omitens semel confessionem menstruam mortaliter peccet? 3. an hæc confessio menstrua injungenda sit Oratori à delegato; si vel huic non confiteretur; vel huic confitendo incestum (utpote jam alias rite confessum) tunc omitteret? 4. an, si Orator se participem faceret alicujus jubilei concessi, adhuc teneretur ad penitentias vindicativas, quæ ex præteritis confessionibus supersunt.

447. Ad 1. Negativè respondet Diana p. 8. tr. 3. resol. 109. & alij apud Gobat cit. n. 220. sed probabilius affirmatur. Nam uno, eodemque actu, satisfieri posse duplici obligationi, in multis casibus extra dubium est. Sic habens obligationem fervendi castitatem ex lege temperantiæ, & voti, in uno actu utrumque implet, & qui ducit defloratam, quam ex justitia (titulo damni) & promissione parenti deflorata facta, ducere debet, utrique, unico nuptiarum actu, satisficit.

Quia tamen hoc universaliter non procedit, ut patet in debito justitiæ, cui non satisficit dando id, quod ex voto debetur pro elemosyna, &c. nonnulli statuunt hanc regulam (quoties cunque ex duabus obligationibus, neutrius propria materia est opus supererogationis, seu voluntarium, toties in dubio standum est pro identitate unius operis, quo utrique satisfiat. Nam non identitas, seu exigere distinctos actus, est onus, quod in dubio, præsertim ubi versamur in penalibus, non est imponendum; ita P. Henricus Herdineck, vir magni spiritus, & doctrinæ, præsertim in moralibus, in tract. M. S. de Legib. Viennæ Austriæ. A. 1665.

448. Ad 2. Gobat cit. n. 222. saltem implicitè affirmat, dicens, se non audere nega-

re. Nam hæc obligatio particularis regulatur juxta præceptum generale, de annua confessione, sacri auditione die festo, jejunio, &c. primum enim in unoquoque genere est exemplar reliquorum; cum ergo præceptum generale de prædictis ad mortale obliget singulis temporibus præscriptis; obligat & hoc particulare singulis mensibus.

Verùm hæc ratio mihi non videtur sufficiens ad asserendum, peccatum esse mortale, unicam dictæ confessionis omissionem. Nam dicere, quod sacrum tribunal ad eam confessionem menstruam quot vicibus obligare voluerit, sicut quot diebus ad jejunium in quadragesima, vel auditionem sacri quovis die festo, & non minus in omissione primi casus, ac secundi toties quoties peccare, est argumentum à simili, quod revera ad statuendum peccatum mortale, non sufficit.

Continua & quotidiana corporis maceratio per abstermentiam (qui est finis intentus in jejunio illius temporis) est utique medium magis necessarium ad eum finem; & interpolata, & certis solum diebus per auditionem sacri Deum colere, non est opus tantæ difficultatis, ac arcana sua omnia (quorum occultationem natura tantum curat) tot vicibus revelare. Accedit, quod opera satisfactionis pro peccatis etiam in confessione præscripta; non ita determinatè censentur imposita; quin per alia compensari possint, &c. ergo a materia, quam respiciunt præcepta certis diebus jejumandi; sacrum audiendi, recitandi horas canonicas, &c. ad materiam penitentiam à Confessore delegato ad dispensandum impositæ ex mente S. Tribunalis non rectè arguitur; præsertim, cum rescriptum commissionis non utatur verbis graviter præcipientibus, nec etiam usus pro gravitate, ut in illis, sic in præfenti casu, communi sensu sit receptus.

Ad 3. pariter affirmat Gobat cit. n. 225. 2410. quia hoc ipso, quod S. Penitentia jubet, hanc confessionem imponi ultra penitentiam salutarem, seu Sacramentalem, satis indicat, esse suam mentem, ut absolute injungatur, & quidem etiam extra forum Sacramentale, si non confiteatur is, cum quo dispensandum est. Sed in hac ratione negari potest, eam confessionem esse extra penitentiam Sacramentalem;

talem; nam quòd specificetur post generale nomen *penitentia sacramentalis* (quæ in non expressis relinquitur arbitrio delegati) solum sequitur, *hanc specie salutarem penitentiam*, determinari ab ipso Tribunali sacro, pro casu confessionis, à delegato, præter aliam, esse injungendam; præsertim, cum sequens clausula, & alijs, *quæ de jure fuerint injungenda*, satis aperte distinguat ea, quæ non habent rationem penitentia sacramentalis, ab his, quæ præcesserunt, nimirum à confessione menstrua, & reliquis, quæ dispensando pro salutari penitentia injungenda sunt.

2411. Ad 4. affirmativam sequitur Gobat *cit. n. 226.* rationem dat; quia licet indulgentia plenaria, intra & extra jubileum, sint ita de penitentia injunctis, ut, qui lucratus est indulgentiam plenariam, non teneatur penitentia vindicativa, quæ ex præteritis confessionibus superiunt, perficere, prout docuit in Tract. de Jubilæo duplici *n. 217.* & hic supponit; ea tamen doctrina extendenda non est ad hanc confessionem menstruam; tum quia illa doctrina intelligitur de penitentia, quæ ut pars integralis Sacramenti imponitur; tum quia hæc confessio menstrua est poena valde extraordinaria, proinde non intelligenda sub generali remissione penitentiarum; *arg. c. In Generali, de Reg. juris in 6.* ibi: *In Generali concessione, vel prohibitione non veniunt ea, quæ speciali notâ digna sunt.*

Verum, si ea generalis doctrina vera est, de qua in anteced. sermo est, videtur rectè inferri, idem dicendum de hac particulari, conclusione non extendente, sed includente hanc particularem sub ea universali. Nam r. immeritò negatur ea confessio habere rationem penitentia, seu partis inclusæ in satisfactione, quæ est pars integralis Sacramenti penitentia, ut diximus *n. 2410.* cum expressè inter ea, quæ pro tam enormis libidinis excessu, à delegato Sacramentaliter penitentem absolvente, imponi debent *in satisfactionem*, præter alia, quæ delegati arbitrio permittuntur sub verbis generalibus, *inunctâ ei penitentia salutari*, copulativè, & in specie etiam, exprimat eam confessio, ibi: *ac confessione sacramentali, &c.* & primo tunc subjungatur, & alijs, *quæ de*

jure fuerint injungenda, nimirum *etiam* Sacramentaliter, & alio titulo v.g. debiti honoris restitutio, vel damnorum, &c. Nam hoc *de jure* (etiam seclusâ confessione) illi præstandum erit, si talis factus quod ejusmodi obligationem parit, Oretor sibi conscius foret.

Ad alteram ejus rationem *sc. si vera est* ea doctrina generalis, eo ipso etiam debere intelligi de hac particulari. Nam *universalis* importat *prædicatum* de singulari in particulari *sub conditione*, quod participent *rationem communem* subiecti, supra quod cadit *prædicatum* in propositione universalis: sic in ista: *omnis homo decedens in gratia, salvatur*, prædicatum, *salvatur*, verificatur de quolibet homine in particulari, non absolute, sed ex suppositione quòd *decesserit in gratia*. At nostro casu, hæc penitentia particulari satisfactionem pro illis excessibus, in specie imposita, participat rationem communem subiecti in hac universali: *penitentia vindicativa, quæ superiunt re prioribus confessionibus, remittuntur lucrato indulgentiam plenariam*. Nam ea confessio menstrua est verè penitentia vindicativa (nimirum in satisfactionem illius enormis libidinis à confessore delegato Sacramentaliter imposita) ut præmissum est, ergo.

Et confirmari potest ex ratione, quæ militat pro veritate doctrina generalis, quia supposito, quòd quis lucratus sit indulgentias plenarias, nihil superest, cui per opera poenalia satisfieri debeat; cum vi earum indulgentiarum omnis reus poenæ temporalis, (etiam remissa culpa & poenâ aeternâ per confessionem) penitus vendus, sublatus sit; at idem est in hoc casu, si talis indulgentiam plenariam lucratus sit: ergo. Unde ad id, quòd dicitur: *in concessione generali non veniunt quæ speciali notâ digna sunt*, respondetur, id transmitti, quoties, suppositâ confessione generali non inferitur alterum *relaxatione necessariâ*; hic autem, ut ostensum est, illatio doctrina particularis necessaria est, suppositâ veritate propositionis generalis; ergo.

Præmissis illis, quæ, *vi rescriptis*, continent primam partem mandati de Oretore absolvendo tum à sententijs, censuris & poenis Ecclesiasticis; tum ab incellis

& excessibus ejusmodi; ac ante dispensationem à delegato præstanda sunt; sequitur altera pars mandati, de impedienda dispensatione in impedimento matrimonij, & continetur his verbis: *Demum (dummodo impedimentum præfatum sit occultum) & separatio inter Latorem, & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit; a latroque Canonico non obset, cum eodem Latore, & dicta muliere, de nullitate prioris consensu certiorata, sed ita caute, ut Latore delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secretè ad vitanda scandala, præmissis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere, licitè valeant, misericorditer dispenses; prolem susceptam, si qua sit; & suscipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conscientie, & in ipso actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neque alio modo.*

144. Ex his colliguntur, quæ delegato, tum ante, tum etiam in ipso actu dispensandi, vi potestatis sibi commissæ, præstanda sunt, ut rite fungatur munere delegati, nec mandati limites violat per excessum, aut defectum. Cum igitur rescriptum in hac parte commissionis dicat: *Demum, idem velle videtur, ac præmissis jam præstitis, procedat. i. ut, si nondum verificatum esset, quòd impedimentum sit occultum, hoc prius, quam dispensatio detur, coram delegato verificetur; quid autem, & qualiter ratio occulti verificetur; diximus à n. 2341.*

2. Ut verificetur, quòd matrimonium, invalidè contractum, sine scandalo separari non possit, de qua clausula (sine scandalo) jam sæpe diximus. Nam, ut hoc verificetur, satis est, quòd constet verosimili, ac prudenti judicio, ex dissolutione talis matrimonij quoad vinculum, factà declaratione per Ecclesiam de illius nullitate, nascitura gravia mala, inimicitias, infamiam mulieris &c. juxta dicta supr. de quo plura Sanchez cit. d. 34. n. 60. Idem est, de illis verbis: *ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit.* Nam moraliter loquendo, vix ut frater & soror continentes simul vivant ejusmodi conjuges, sine usu conjugij, si simul permittantur non dispensati

postquam ejus usui jam assueverunt; unde delegatus opus non habet alià morà ad experiendum de eo, quòd moraliter vix continget, & prudenter judicabit, seu de incontinentia eorum timere poterit.

3. Verificari debet, quòd aliud impedimentum canonicum non obset; sed de hac clausula diximus supr. & quoniam requiritur, ut alter conjunx de nullitate prioris consensu certioratur, solum arcano delicti alterius, dubitari potest, an hæc certioratio sit de valore dispensationis sic, ut nulla sit, ea prætermittenda; sed hanc clausulam plenè jam exposuimus à num. 2346. & qualiter de novo contrahere uterque debeat, in hoc casu, sublato impedimento, pariter præmissimus; quamvis verba rescripti non dicant, quòd debeant; sed ut de novo contrahere possint ex num. 3413. additur autem secretè. Nam, cum dispensatio valeat pro foro interno tantum, & ob vitanda scandala concedatur; revolidatio non exigitur publica; præsertim, si hoc matrimonium ante contractum fuerit in facie Ecclesiæ, ut ponitur in rescripto juxta dict. supr. & in tali casu non requiritur denuò contrahi coram Parocho & testibus constat ex dict. Nam de illo, jam aliunde sic constat in foro externo, etiam Ecclesiastico.

Præter hæc in cit. §. n. 2413. ex rescripto S. Tribunalis duo adhuc sunt, quæ delegatus præstare debet. Primum est, *ut prolem ex illo matrimonio putativo susceptam, ac deinde (facta dispensatione) suscipiendam, decernat legitimam in foro conscientie tantum.* Verba hujus clausulæ, in quantum loquuntur de legitimatione, jam exposuimus in superior: in quantum autem de foro conscientie tantum, à n. 2360.

Alterum est, ut delegatus dispensationis actum exerceat, *in ipso actu confessionis Sacramentalis tantum, & non aliter, nec alio modo.* ubi not. 1. per verba: *in ipso actu confessionis Sacramentalis,* denotari, dispensationem fieri debere, dum durat iudicium Sacramentale poenitentiae, non modò quoad partes essentielles Sacramenti, sed etiam integrales, & quæ accedunt per modum complementi, ut tenent complures, ac inter eos Dicastillo. d. 12. de poenit. num. 195.

Not. 2. per ea verba: *in actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, nec alio modo,* delegato potestate dispensandi cū O-

Eccc xatore

ratore non committi, ut actum dispensationis aliter, aut alio modo exercent, nisi dum durat Sacramentum penitentiae Oratoris ipsi consentis; adeoque si fieret extra Sacramentaliter, fieri actum extra limites commissae potestatis, quoties rescriptum expressè dictam clausulam continet. Nam ut diximus in praemissis. olim haec tam aperta clausula rescriptis S. Penitentiariae non inferebatur.

Et quamvis dixerimus num 2339. non improbabiliter posse dici, dictam clausulam: in ipso actu Sacramentalis confessionis, intelligendam solum pro casu, quo dispensandus à delegato absolvendus est à praedictis excessibus; non autem, ubi jam ante ab omnibus legitimè absolutus esset; imò ut notat Gobat cit. num. 256. Dicat illo ab ipso consultus super hoc dubio, responderit, posse probabilissimè negari, confessionem esse illi necessariam in hoc casu: quia tamen Sacrum Tribunal tam apertis verbis exigit dispensationem fieri tantum intra forum penitentiale, & non aliter nec alio modo: in praxi omnino tenendum existimo, etiam in dato casu, quo Orator jam alias ab illis excessibus absolutus esset, & non haberet titulo peccati gravis, nunquam confessi, necessitatem confitendi, delegatum pro securitate suae conscientiae, & ipsius etiam actus exercendi, debere ab illo exigere confessionem Sacramentalem, etiam tantum venialium, si ea tantum habet, aut aliquorum similium ex priori vita.

2417. Not. 3. post §. rescripti, de quo n. 3748. subjungi adhuc mandata quaedam alia; Primum est, ut absolutionem, & dispensationem delegatus sic expediat, quòd hujusmodi absolutio, & dispensatio, Latori in foro judicario, nullatenus suffragentur, quae verba exposui à n. 2368. secundò, quòd commissionem dispensationis debeat exequi; nullis super his reprobis adhibitis; nullis literis datis, seu processibus consecutis (de quibus dictum est à n. 2372.) sed praesentibus laniatis, juxta dicta n. 2373. Tertio, quòd sub pena excommunicationis late sententiae, dictas literas laniare teneatur, quorum verborum sensum exposuimus à n. 2380. ita ut nullum earum exemplum extet, de quo egimus à n. 2379. neque eas (nimirum literas) Latori restituat, quae exposuimus à loc.

cit. ac tandem, ut si restitueret, nihil ei praesentes literae suffragentur, de quo V. dicta à n. cit. 2374.

Ad calcem rescripti appositum est. Datum Rome apud S. Petrum, sub Sigillo officii S. Penitentiarie, Calendis Augusti, Pontificatus D. Innocentij, P.P.X. anno septimo, quo tempore summus Penitentiaris erat Nicolaus, Titulo S. Mariae Angelorum, S. R. E. Presbyter Cardinalis Ludovicius.

Not. autem hoc rescriptum esse ad casum, quo S. Penitentiarie supplicatū suū pro absolutione ab incestu, ac dispensatione ad revalidandum matrimonium cum affinitate illegitima, sed occultā, in facie Ecclesiae contractum, & successivè consummatum, nulli fide Oratoris, qui prius sororem mulieris, quam subinde in uxorem duxit, carnaliter cognoverat. Ex dicto exemplari hujus rescripti (cujus tenorem supra, retulimus Colliges. 1. quando S. Penitentiarie supplicatur pro dispensatione in impedimento matrimonij pro foro conscientiae, non requirit, quòd exprimentur nomina propria Oratorum, vel Oratoris, aut Oratricis supplicantis; nec opus esse mentione diocesis, aut loci vel originis, vel habitationis, ut patet ex ratione opposita, quia tales delegationes, non necessariò diriguntur ad diocesanum. Colliges. 2. Confessarium, cui dispensandus offert, seu praestat Breve, seu Rescriptum S. Penitentiarie, non debet illud acceptare, vel aperire, nisi sciat se habere qualitates in Confessore, per Latorem ejus rescripti ad hoc exequendum exigendo, requisitas, de quibus actum est. Colliges. 3. priusquam exequatur commissionem, debere omnes rescripti clausulas exactè observare, ac sensum eorum intelligere; ne plus agat, quam sibi commissum sit; vel in praemittendis deficiat, aut dispensandum vel nimium laxet, vel etiam gravet, infra vel supra limites mandati.

Ex hoc colliges. 4. si rescriptum committat dispensationem pro matrimonio contrahendo, non esse locum illi clausulae certioratā muliere de nullitate prioris consensūs, de qua supra; etsi ad revalidandum matrimonium prius nulliter contractum non debere illa certioratione uti, nisi exactissimè, secundum dicta tum ibidem, tum in superioribus. Colliges. 5. si matrimonium revalidandū data dispensatione jam prius fuerat in facie Ecclesiae contractū,

non esse opus, ut, ubi de novo contrahunt, id fiat coram Parocho. & testibus; sed posse, ac debere fieri *secrete*, ut patet ex verbis rescripti.

1410. Si autem foret contractum nulliter, non tantum ob impedimentum *affinitatis* v. g. *occulum*, sed etiam ex eo, quod contractum fuisset *simpliciter clandestine*, dubitari potest, an delegatus nihilominus *mandatum exequi possit*, dispensando in *affinitate*, & hoc posito, in facie Ecclesie *contrahant legitime*? Videtur eo casu *sisti* potestas delegata ad dispensandum in *affinitate* v. g. vi. clausula: *dummodo aliud canonicum impedimentum non obstat*, ut constat ex verbis rescripti, sed videtur probabilius, *delegationem non impediri* ex hoc capite, si hoc ipso defectu in supplicatione proposito, nihilominus commissio *fecuta est*. 2. quia dicta clausula, dummodo aliud impedimentum canonicum non obstat, recte intelligitur de illo, quod tolli non possit aliter, quam nova gratia S. Penitentiarie; at defectus presentie Parochi & testium non est tale impedimentum, si dispensati velint hunc defectum supplere.

1411. Nec obstat, quod Tridentinum, tales reddat inhabiles, ad sic (nimirum *simpliciter clandestine*) *contrahendum*. quia id non intelligitur, ut sint inhabiles ad *contrahendum*, si contrahere velint in facie Ecclesie; sed tantum ut sint inhabiles *ad sic contrahendum*, hoc est, ad *contrahendum* valide extra faciem Ecclesie, ut exponit communis. Dixi tamen, *delegationem non impediri ex hoc capite*, quod *contraxerint simpliciter clandestine*. Nam et alio capite commissio deficere potest. 1. si de industria sic *contraxissent* & consummasset ex sine facilius ob hoc obtinendi dispensationem, praesertim si hanc circumstantiam in supplicatione *tacuisse*; vel etiam quod preces pro tali casu, manifestata illa quoque nullitate, & *copula* nihilominus habitam, non reciperentur &c. de quibus jam in praemissis actum est. Illud etiam hic notandum, per illam clausulam, quae in tergo literatum S. Penitentiarie ponitur, videlicet: *gratis abique*, designari, nec officiales Penitentiarie, nec ipsum commissarium seu Executorem Rescripti, etiam pro labore quidquam, etiam

sponte oblatum, posse admittere. Sed de hoc V. dicta in superioribus.

Demum advertendum, cum a S. Penitentiarie sit commissio dispensandi ad matrimonium contrahendum, vel revalidandum ante nulliter contractum, ex alio impedimento v. g. voto castitatis, vel ingrediendae Religionis, alias apponi clausulas, ac in isto. Nam ibi praeter opera penitentiae, quae ob transgressionem voti per illicitum contractum matrimonium imponuntur, adungi communiter solent etiam aliae, in qua materia voti commutatur, ut vel quotidie, vel certis temporibus a dispensato fiant in memoriam voti; seu promissionis Deo factae, de quo late Sanchez *cit. l. 8. D. 34. & seq.* Prae omnibus autem bene observanda delegato sunt ea, quae diximus a n. 2303.

Ad extremum nota, licet communiter dicatur, quod iudex delegatus functus sit suo officio; & ejus *jurisdictio finita*, ut amplius assumi non possit absque nova commissione, postquam sententiam tulit, sive bene, sive male; nec possit eam revocare, aut iterum judicare; ut docent Dynus in *reg. 25. in 6. Abbas in c. 1. de re judicata. n. 28.* & alij apud Sanchez *l. 8. matr. d. 27. n. 39. arg. c. Si compromissarius, 37. q. Si vero eligat, de elect. in 6.* & habetur expressius in *L. si ut proponis. 14. C. Quomodo, & quando Judex &c.* ubi Legistae ajunt; si sententia a iudice delegato nulliter lata sit (v. g. die festo, vel contra absentem non contumacem) finitam esse ejus *jurisdictionem*; ideoque causam alterius Judicis cognitioni committi posse: hanc tamen doctrinam a nonnullis merito limitari, in *seq. 1.* ut non procedat, si delegati sententia ideo nulla sit, quia formam mandati non observavit. Tunc enim, *velut non usus jurisdictione sua* censetur, uti Abb. hic notat *n. 4. arum. L. quid tamen, 21. ff. de recept. arbitris.* 2. Si Judex delegatus sit ad *universitatem causarum*: quia is Ordinario equiparari solet, secundum Gloss. in *c. cum causa 62. ver. delegatus, de appellat.* Ex his deducitur, si delegatus ad dispensandum in causis matrimonialibus, lata sententia deprehenderet, hanc omnino nullam esse, propter defectum formae non servatae, posse illum adhuc uti *jurisdictione*; ad sententiam ex praescripta forma

Ecce 2

feren-

ferendam; nec cenferi adhuc functum officio suo, juxta limitationem primam.

APPENDIX.

2424. Ad præcedentes hujus libri quæstiones addenda nobis visa sunt *segg. & 1. ad n. 2313*, pro quo not. quamvis verum sit, *c. Significasti. 4. de divort.* licitè repelli à thoro, & cohabitatione uxorem, quæ petit restitutionem mariti, si *notoriè* fornicata est, & maritus continuit, licet alleget illa, *se injustè dimissam esse; nisi constaret ipsum quoque maritum commisisse adulterium*: hanc tamen regulam non restringi sic unicè *ad exceptionem solius adulterij eius*, qui super restitutione convenitur, ut elidi non possit exceptione alià. Constat hoc ex *c. Discretionem 6. de eo, qui cognovit consang. ibi: esse secundum Evangelicam veritatem, nunquam (nisi propter fornicationis causam) aut vir uxorem, aut uxor dimittere possit virum; non tamen semper, propter causam eandem, vel uxor virum, vel vir dimittere potest uxorem; cum possit exceptione, vel replicatione legitimà impediri.*
2425. Ex hoc textu deducitur, adulterium conjugis *non semper* præstare justam causam, adulterium, in judicio petentem sibi restitui consortem (à quo propter adulterium rejectus est) repellendi cum effectu à restitutione, objiciendo adulterium; sed impediri posse legitimà exceptione, vel replicatione contra talem objectionem. Exemplum hujus habetur in *cit. c. Discretionem*, ubi expressè dicitur, mulieri adulteræ non posse objici adulterium à viro, *qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam*; ex hoc enim sequitur, si vir uxorem alteri tradat adulterandam (adcoque *si ipse sit in causa*, quod mulier adulterium committat, præsertim invitam) non esse locum Capitulo *Significasti*; consequenter divortio, propter mulieris adulterium; & si vir propterea illam rejiceret à thoro, mulieri agenti ad restitutionem, non posse efficaciter opponi adulterium (nimirum ut ei propterea negetur restitutio) sin illa per legitimam replicationem doceat, datam à viro causam, vel occasionem [intellige *proximam*] talis adulterij.
2426. Difficultas est, quando unus conjugum censetur esse *causa adulterij*, ab al-

tero commissi, ut hoc titulo, ex vi capituli *discretionem*, non sit locus capitulo *significasti*, consequenter nec locus divortio propter tale adulterium; & in specie quæri potest, an mulier merito cenferi possit causam, vel occasionem *proximam* adulterij dedisse viro, si ea recessit à viro ex causa, per legitimum Judicem reprobatam, & ad virum redire jussa, continenter renuit, & viro (durante cohabitatione, extra legitimum thorum nunquam lapsa, per 2. 3. vel etiam plures annos debitum negavit, si ex hac occasione (muliere sciente periculum incontinentiæ in viro) ille in fornicationem delapsus sit?

Videtur dicendum, nec in isto mulierem posse cenferi causam, & occasionem *proximam* adulterij, interim à viro commissi; 1. quia (ut habetur in dictor. *Significasti*) licet mulier dixerit, *se injustè à viro abjectam*, & consequenter, adulterio à se sub hoc commissi, virum dedisse materiam, audita non fuit, nec restituta, prævalente adversus eam adulterij notoriæ exceptione, à viro illi coram Judice legitimè oppositâ ex propria mulieris confessione. Deinde, si mulier in dato casu merito censenda foret, causam dedisse viro adulterio, esset ex eo, quod illi negando debitum conjugale causam per hoc dederit; sed nec ex isto capite id dici potest, ut notat Sanchez *l. 10. matr. d. 5. n. 7.* quia hæc causa adulterandi solum est *remota*; & potius occasio; cum eo non tendat, ut femina fornicetur. Quare D. Chrysostr. dicens in cap. *situ abstinet 27. q. 2. tribus alteri fornicandi licentia*, dicitur *licentiæ*, occasionem intellexit, ut explicat ibi Gloss. verb. *Licentiam*. Denique quia urgentior est occasio, quando uxor domo expellitur, alimentisque privatur, tunc enim debito, & cohabitatione, ac alimentis defraudatur; cum tamen, et non obstante, dimitti possit uxor fornicans.

Verùm, his non obstantibus dicendum non esse locum divortio propter adulterium viri, si mulier *injustè* illi negat debitum, *per longum tempus*, v. g. quatuor, quinque menses, vel etiam annum, aut plures, præsertim, si novit eum esse in valde probabili periculo incontinentiæ, propter assuetudinem usûs conjugalis; & hanc sententiam (ut refert Sanchez *cit.*